

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Ільїна Олена Олексіївна

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри педагогіки,
психології, початкової освіти та освітнього менеджменту,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради
м. Харків, ilinahelen@ukr.net*

Курилова Вікторія Володимирівна

*студентка Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, v.kyrilova@ukr.net*

Нині культура пронизує всі сфери життєдіяльності суспільства, у тому числі і професійну діяльність, та виражає його якісну характеристику. З педагогічної точки зору, культура виступає як змістовна складова освіти, джерело знань про природу, суспільство, способи діяльності, емоційно-вольового і ціннісного відношення до навколишніх людей, праці [1].

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» (1994), «Національній доктрині розвитку освіти в Україні» (2002), «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), Законі України «Про вищу освіту» (2014) визначають провідні орієнтири реалізації державної політики у створенні інтелектуального, духовного потенціалу нації, збереженні і примноженні культурної спадщини й формуванні творчих, конкурентоспроможних, відповідальних громадян України, здатних до культурної ідентифікації та поваги до культури «Іншого».

В даний час змін соціально-економічних умов необхідна особистість педагога, яка спрямована на взаємодію з учнями, батьками, колегами. Майбутнім фахівцям необхідно навчитися слухати співрозмовника, висловлювати та аргументувати свою точку зору, приходити до компромісного рішення. Комунікативні вміння важливі як для соціальної реалізації особистості, так і для психологічного задоволення [2].

Зазначена проблема формування комунікативної культури є актуальною, бо від рівня розвитку визначених здібностей залежить становлення професійно-мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця. Особливої актуальності набуває проблема формування у студентів загальнолюдських ціннісних орієнтирів, оскільки культура мовлення і спілкування всього нашого суспільства і культура мовлення студентів зокрема – це чи не найяскравіший показник стану їх моральності, духовності, культури взагалі. Професійна підготовка вимагає не тільки пояснення майбутньому фахівцеві мовних фактів, явищ, процесів, розуміння та інтерпретацію отриманої інформації, а перш за все – уміння на практиці використовувати здобуті знання, тобто акцент робиться не на освітній процес, а на його результат – готовність випускника педагогічного закладу вищої освіти до подальшої професійно-комунікативної діяльності. Така підготовка потребує пошуку найбільш досконалих шляхів організації освітнього процесу [3].

Аналіз широкого кола наукових джерел показав, що у педагогічній науці приділяється значна увага до проблеми комунікативної культури та підготовки майбутніх учителів. Тут можна виділити кілька напрямків:

- загальні питання, пов'язані з формуванням професійної культури особистості (С. Арутюнова, І. Ісаєва, А. Капської, Л. Когана, В. Сластьоніна, Ю. Чернової, Ф. Щербака та ін.);
- структура, функції та види спілкування (Л. Долинська, Л. Зінченко, В. Кан-Калик, А. Капська, О. Киричук, М. Корнєв, А. Мудрик, Л. Савенкова та ін.);
- питання формування особистості вчителя у процесі загальнопедагогічної підготовки (О. Абдулліна, В. Білозерцев, О. Мороз, В. Сагарда та ін.);
- шляхи комунікативної підготовки майбутніх вчителів (А. Годлевська, О. Киричук, О. Коропецька, Р. Короткова, М. Коць, Т. Федотюк та ін.);
- педагогічні умови формування індивідуального стилю педагогічного спілкування (А. Коротаєв, В. Галузяк, Ю. Орлов, В. Петровський, К. Левін, М. Обозов, В. Мерлін, О. Мешко, О. Капітанець, Т. Тамбовцева, С. Шеїн та ін.);

- культура педагогічного спілкування й комунікативна майстерність учителя (Л. Виготський, І. Зязюн, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.).

Проведений аналіз дає підстави для висновку, що наукові дослідження стосуються лише деяких аспектів комунікативної культури майбутніх учителів, недостатньо увага приділяється складовим її формування, що забезпечує ефективність встановлення комунікативних умінь. Це пов'язано з тим, що в педагогічній діяльності, особливо на початковому етапі існує низка труднощів, що супроводжується протиріччям між тими новими вимогами особистісно-орієнтованої освіти, які відповідають сучасним тенденціям гуманізму, та реальними професійними (насамперед комунікативними) можливостями педагога. Така ситуація досить зрозуміла, оскільки у системі вищої педагогічної освіти спеціальне завдання розвитку комунікативної культури майбутнього вчителя або не розглядається, або вирішується частково в окремих аспектах [4, с. 59].

Список використаної літератури

1. Калюжна Т.Г. Культура педагогічного мовлення : Методичні рекомендації. Київ, 2011. 51 с.
2. Путіловська Н.Б. Місце комунікативної культури в професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: [http:// irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe](http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe) (дата звернення: 27.09.2022).
3. Васильченко М.І., Гришко В.В. Комунікативний менеджмент: навч. посіб. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 208 с.
4. Максимова О. Комунікативна компетентність вчителя початкової школи // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич: Вид-во Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, № 5 (136). 2016. С. 59–63.